

Programování (v C) Jan Faigl Katedra počítačů Fakulta elektrotechnická České vysoké učení technické v Praze Přednáška 02 B0B36PRP – Procedurální programování			Přehled témat ■ Část 1 – Programování v C ■ Program v C ■ Funkce ■ Číselné typy ■ Literály ■ Výrazy a operátory ■ Část 2 – Řídící struktury (úvod) ■ Řídící struktury ■ Složený příkaz ■ Větvení ■ Cykly ■ Část 3 – Zadání 2. domácího úkolu (HW02) S. G. Kochan: kapitoly 2, 3, 4 S. G. Kochan: kapitola 5 a část kapitoly 6			Program v C Funkce Číselné typy Literály Výrazy a operátory Část I Část 1 – Programování v C		
Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 1 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 2 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 3 / 59		
Program v C Funkce Číselné typy Literály Výrazy a operátory Zdrojové soubory programu v C ■ Zdrojový soubor s koncovkou .c. Zpravidla—základní rozlišení souborů, viz např. .C. ■ Hlavičkový soubor s koncovkou .h. Jména souborů volíme výstižně (krátké názvy) a zpravidla zapisujeme malými písmeny. ■ Zdrojové soubory jsou překládány do binární podoby překladačem a vznikají objektové soubory (.o) nebo spustitelný program. Objektový kód obsahuje relativní adresy proměnných a volání funkcí nebo pouze odkazy na jména funkcí, jejichž implementace ještě nemusejí být známy. ■ Z objektových souborů (object files) se sestavuje výsledný program, ve kterém jsou již všechny funkce známy a relativní adresy se nahradí absolutními. Program se zpravidla sestavuje z více objektových souborů umístěných například v knihovnách.			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 4 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 5 / 59		
Program v C Funkce Číselné typy Literály Výrazy a operátory Zdrojové soubory Proč .c a .h soubory? ■ Zdrojové a hlavičkové soubory umožňují rozlišit deklaraci a definici podporující: ■ Znovupoužitelnost K využití binární knihovny potřebuje znát „rozhraní“ funkcí (případně typů), které je deklarované v hlavičkovém souboru. Např. funkce standardní knihovny C, libc. ■ Modularita Hlavičkový soubor obsahuje popis co modul nabízí, tj. popis (seznam) funkcí a jejich parametrů (deklarace funkcí) bez konkrétní implementace. Implementace funkce je definice funkce. Deklarování, že funkce existují a jaké mají rozhraní (vstup a výstup) argumenty a návratový typ udávající velikost paměti pro předávaná data. ■ Organizaci zdrojových kódů v adresářové struktuře souborů. Pro jednoduché programy a domácí úkoly nedává moc smysl. Výplati se především v HW08 a HW10, případně HW06 (Matice)!			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 5 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 6 / 59		
Program v C Funkce Číselné typy Literály Výrazy a operátory Spustitelný program – main() ■ Spustitelný program musí obsahovat jedinou definici funkce main(), která má základní tvary předání argumentů programu. int main(int argc, char *argv[]) { ... } int main(int argc, char **argv, char **envp) { ... } ■ Při spuštění programu předává OS programu počet argumentů (argc) a argumenty (argv), jako pole textových řetězců. První argument je jméno programu. ■ Návratová hodnota je předána OS, kde je možné ji dále použít. Návratová hodnota programu je v proměnné \$?. sh, bash, zsh Příklad spuštění s různým počtem argumentů. 1 int main(int argc, char *argv[]) 2 { 3 int v; 4 v = 10; 5 v = v + 1; 6 return argc; 7 } 1 int main(int argc, char **argv, char **envp) 2 { 3 ... 4 } 1 int main(int argc, char *argv[]) 2 { 3 int v; 4 v = 10; 5 v = v + 1; 6 return argc; 7 } 1ec02/var.c			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 6 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 7 / 59		
Program v C Funkce Číselné typy Literály Výrazy a operátory Příklad kompilace a spuštění programu ■ Sestavení programu clang var.c automaticky dojde ke kompilaci a linkování programu do spustitelného souboru a.out. Výchozí jméno programu. ■ Výstupní (output) soubor specifikujeme clang var.c -o var a spustíme, např. ./var. ■ Kompilaci a spuštění můžeme spojit do dvojice příkazů clang var.c -o var; ./var. ■ Spuštění můžeme podmínit úspěšnou kompilací programu clang var.c -o var && ./var. Návratová hodnota programu — 0 (EXIT_SUCCESS) znamená OK, chyb může být více. Logický operátor && závisí na příkazovém interpretu, např. sh, bash, zsh. ■ Příznakem -E můžeme při „kompilaci“ vyvolat pouze preprocesor: gcc -E var.c. 1 # 1 "var.c" 2 # 1 "cbuilt-in" 3 # 1 "<command-line>" 4 # 1 "var.c" 5 int main(int argc, char **argv) { 6 int v; 7 v = 10; 8 v = v + 1; 9 return argc; 10 } 1ec02/var.c			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 7 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 8 / 59		
Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 8 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 9 / 59			Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 10 / 59		

Funkce

- Funkce tvoří základní stavební blok **modulárního** jazyka C.

Modulární program je složen z více modulů/zdrojových souborů.
- Každý spustitelný program v C obsahuje *alespoň* jednu funkci a to funkci **main()**.
 - Běh programu začíná funkcí **main()**.
- Deklarace** se skládá z hlavičky funkce.

typ_návratové_hodnoty jméno_funkce(seznam parametrů);
C používá **prototyp (hlavičku) funkce** k deklaraci informací nutných pro překlad tak, aby mohlo být přeloženo správné volání funkce i v případě, že **definice** je umístěna dále v kódu.

- Definice** funkce obsahuje **hlavičku funkce a její tělo**, syntax:
typ_návratové_hodnoty jméno_funkce(seznam parametrů)
{
 //tělo funkce
}

Definice funkce bez předchozí deklarace je zároveň deklarací funkce.

Argumenty funkce

- Argumenty funkce se předávají hodnotou.

```
1 int main(void)
2 {
3     int v1 = 10;
4     int v2 = 20;
5     printf("v1: %i v2: %i\n", v1, v2);
6     swap0(v1, v2);
7     printf("v1: %i v2: %i\n", v1, v2);
8     swap(&v1, &v2); //předání pamětového místa
9     printf("v1: %i v2: %i\n", v1, v2);
10    return 0;
11 }
12
```

lec02/swap.c

- Proto předáváme adresu pamětového místa (pointer/ukazatel) – **&v1 a &v2**.

```
% clang swap.c -o swap && ./swap
v1: 10 v2: 20
v1: 10 v2: 20
v1: 20 v2: 10
```

Číselné typy

- Celočíselné typy – **int, long, short, char**.

char – celé číslo v rozsahu jednoho bajtu nebo také znak.
- Velikost paměti alokované příslušnou (celo)číselnou proměnnou se může lišit dle architektury počítače nebo překladače.

Typ int má zpravidla velikost 4 bajty a to i na 64-bitových systémech.
- Aktuální velikost pamětové reprezentace lze zjistit operátorem **sizeof()**, kde argumentem je jméno typu nebo proměnné.

```
1 int i;
2 printf("%lu\n", sizeof(int));
3 printf("ui size: %lu\n", sizeof(i));
```

lec02/types.c

- Neceločíselné typy – **float, double**

Konkrétní reprezentace je dána implementací, většinou dle standardu IEEE-754-1985.
- float** – 32-bit IEEE 754
- double** – 64-bit IEEE 754

http://www.tutorialspoint.com/cprogramming/c_data_types.htm

Vlastnosti funkcí

- C nepovoluje funkce vnořené do jiných funkcí.
- Jména funkcí se mohou exportovat do ostatních modulů.

Modul je samostatně překládaný soubor.

- Funkce jsou implicitně deklarovány jako **extern**, tj. viditelné.
- Specifikátorem **static** před jménem funkce omezíme viditelnost jména funkce pouze pro daný modul (tj. konkrétní jméno souboru .c).

Lokální funkce modulu.
- Formální parametry funkce jsou **lokální proměnné**, které jsou inicializovány skutečnými parametry při volání funkce.

Parametry se do funkce předávají hodnotou (Call by Value).
- C dovoluje rekurzi** – lokální proměnné jsou pro každé jednotlivé volání zakládány znovu na zásobník.

Kód funkce v C je reentrantní ve smyslu volání funkce ze sebe sama.
- Funkce nemusí mít žádné vstupní parametry, zapisujeme klíčovým slovem **void**.

- Funkce nemusí vracet funkční hodnotu–návratový typ je **void**.
void fce(void)

lec02/function.c

Argumenty funkce a návratová hodnota

- K „vracení“ více hodnot, můžeme využít předání pamětových míst.

Podobně jako scanf().
- Příklad načtení celých čísel typu **int** a určení minimální a maximální hodnoty.

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3 #include <limits.h>
4 void min_max(int v, int *min, int *max);
5 int main(void)
6 {
7     int ret = EXIT_SUCCESS;
8     int min = INT_MAX; // limits
9     int max = INT_MIN; // limits
10    int c = 0;
11    int v;
12    while (scanf("%i", &v) == 1) {
13        min_max(v, &min, &max);
14        c = c + 1;
15    }
16    if (c > 0) {
17        printf("Read %d numbers, min: %d, max: %d\n",
18              c, min, max);
19    } else {
20        fprintf(stderr, "ERROR: No input given!\n");
21        ret = EXIT_FAILURE;
22    }
23    return ret;
24 }
25 void min_max(int v, int *min, int *max)
26 {
27     if (v < *min) *min = v;
28     if (v > *max) *max = v;
29 }
```

lec02/min_max.c

Znaménkové a neznaménkové celočíselné typy

- Celočíselné typy kromě počtu bajtů rozlišujeme na
 - signed – znaménkový** (základní);
 - unsigned – neznaménkový**.

Proměnná neznaménkového typu nemůže zobrazit záporné číslo.
 - Příklad (1 byte):
 unsigned char: 0 až 255;
 signed char: -128 až 127.

```
1 unsigned char uc = 127;
2 char su = 127;
3
4 printf("The value of uc=%i and su=%i\n", uc, su);
5 uc = uc + 2;
6 su = su + 2;
7 printf("The value of uc=%i and su=%i\n", uc, su);
```

lec02/signed_unsigned_char.c

```
$ clang signed_unsigned.c && ./a.out
The value of uc=127 and su=127
The value of uc=129 and su=-127
```

Příkaz return

- Příkaz ukončení funkce **return vyraz;**.
- return** lze použít pouze v těle funkce.
- return** ukončí funkci, vrátí návratovou hodnotu funkce určenou hodnotou **vyraz** a předá řízení volající funkci.
- return** lze použít v těle funkce vícekrát.

Kódovací konvence může doporučovat nejvýše jeden výskyt return ve funkci.

- U funkce s prázdným návratovým typem, např. **void fce()**, nahrazuje uzavírací závorka těla funkce příkaz **return;**.

```
void fce(int a)
{
    ...
}
```

min_max() – příklad volání

- Vytvoříme vstupní soubor s pěti náhodnými čísly od 1 do 99: **shuf -i 1-99 -n 5**.
- Standardní výstup programu **shuf** přsměrujeme do souboru **in.txt**.
- Standardní vstup našeho programu **minmax** přsměrujeme ze souboru **in.txt**.
- Vytiskneme návratovou hodnotu volání programu.

```
% clang min_max.c -o minmax
% shuf -i 1-99 -n 5 > in.txt
% ./minmax <in.txt
Read 5 numbers, min: 1, max: 9
% echo $?
0
```

lec02/min_max.c

- Vytvoříme alternativní (chybný) vstup, nebo zadáme ručně.

```
% echo "a" >in2.txt
% lec02 cat in.txt >>in2.txt
% ./minmax <in2.txt
ERROR: No input given!
```

Znak – char

- Znak je typ **char**.
- Znak reprezentuje celé číslo (byte).

Kódování znaků (grafických symbolů), např. ASCII – American Standard Code for Information Interchange.
- Hodnotu znaku lze zapsat jako tzv. znakovou konstantu, např. **'a'**.

```
1 char c = 'a';
2
3 printf("The value is %i or as char '%c'\n", c, c);
```

lec02/char.c

```
clang char.c && ./a.out
The value is 97 or as char 'a'
```

- Pro řízení výstupních zařízení jsou definovány řídicí znaky.

Tzv. *escape sequences*

- \t** – tabulátor (tabular), **\n** – nový řádek (newline),
- \a** – pípnutí (beep), **\b** – backspace, **\r** – carriage return,
- \f** – form feed, **\v** – vertical space

Logický datový typ (Boolean) – `_Bool`

- Ve verzi **C99** je zaveden logický datový typ `_Bool`.

```
1 _Bool logic_variable;
```

- Jako hodnota `true` je libovolná hodnota typu `int` různá od 0.
- Dále můžeme využít hlavičkového souboru `<stdbool.h>`, kde je definován typ `bool` a hodnoty `true` a `false`.

```
1 #define false 0
2 #define true 1
4 #define bool _Bool
```

- V původním (ANSI) C explicitní datový typ pro logickou hodnotu není definován.
 - Můžeme však použít podobnou definici jako v `<stdbool.h>`.

```
1 #define FALSE 0
2 #define TRUE 1
```

Literály

- Jazyk C má 6 typů literálů (konstantních hodnot).

- Celočíselné;
- Racionální;
- Znakové;
- Řetězcové;
- Výčtové – *pojmenovaná celá čísla typu int*;

Enum

- Symbolické – `#define` `NUMBER 10`.

Preprocesor

Řetězcové literály

- Formát – posloupnost znaků a řídicích znaků (escape sequences) uzavřená v uvozovkách.

"Řetězcová konstanta s koncem řádku\n"

- Řetězcové konstanty oddělené oddělovači (white spaces) se sloučí do jediné, např.

"Řetězcová konstanta" " s koncem řádku\n"

se sloučí do

"Řetězcová konstanta s koncem řádku\n".

- Typ

- Řetězcová konstanta je uložena v poli typu `char` a zakončená znakem `'\0'`.
Např. řetězcová konstanta `"word"` je uložena jako posloupnost znaků/bajtů (pole).

'w'	'o'	'r'	'd'	'\0'
-----	-----	-----	-----	------

Pole tak musí být vždy o 1 položku delší!

Více o textových řetězcích na 4. přednášce a cvičení.

Rozsahy celočíselných typů

- Rozsahy celočíselných typů v C nejsou dány normou, ale implementací.

Mohou se lišit implementací a prostředím 16 bitů vs 64 bitů.

- Norma garantuje, že pro rozsahy typů platí.

- `short` $\leq$ `int` $\leq$ `long`
- `unsigned short` $\leq$ `unsigned` $\leq$ `unsigned long`

- Pokud chceme zajistit definovanou velikost můžeme použít definované typy například z hlavičkového souboru `<stdint.h>`.

```
int8_t      uint8_t
int16_t     uint16_t
int32_t     uint32_t
```

IEEE Std 1003.1-2001

<http://pubs.opengroup.org/onlinepubs/009695399/basedefs/stdint.h.html>

lec02/inttypes.c

Literály racionálních čísel

- Formát zápisu racionálních literálů:

- S řádovou tečkou – `13.1`;
- Mantisa a exponent – `31.4e-3` nebo `31.4E-3`.

- Typ racionálního literálu:

- `double` – pokud není explicitně určen;
- `float` – přípona `F` nebo `f`;

float f = 10f;

- `long double` – přípona `L` nebo `l`.

long double ld = 10l;

Konstanty výčtového typu

- Implicitní hodnoty konstanty výčtového typu začínají od 0 a hodnoty můžeme explicitně předepsat. Bez uvedení hodnoty má další prvek hodnotu o jedničku vyšší než ten předchozí.

- Výčtové konstanty mohou mít stejné hodnoty.

```
1 enum {          1 enum {          1 enum {
2 SPADES, // začíná 0   2 SPADES = 10,      2 NUMBER_1 = 1,
3 CLUBS,  // hodnota je 11  3 CLUBS, // hodnota je 11  3 NUMBER_2 = 2,
4 HEARTS,  4 HEARTS = 15,  4 NUMBER_3 = 1,
5 DIAMONDS 5 DIAMONDS = 13  5 NUMBER_4, // hodnota je 2
6 };          6 };          6 };

```

Hodnoty výčtu zpravidla píšeme velkými písmeny.

- Typ – výčtová konstanta je typu `int`.

- Hodnotu konstanty můžeme použít pro iteraci v cyklu.

```
1 enum { SPADES = 0, CLUBS, HEARTS, DIAMONDS, NUM_COLORS };
3 for (int i = SPADES; i < NUM_COLORS; ++i) {
4     ...
5 }
```

lec02/enum.c

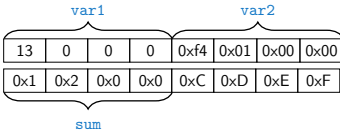
Přiřazení, proměnné a paměť – Vizualizace int

```
1 int var1;
2 int var2;
3 int sum;
5 // 00 00 00 13
6 var1 = 13;
8 // x00 x00 x01 xF4
9 var2 = 500;
11 sum = var1 + var2;
```

- Proměnné typu `int` alokují 4 bajty.

Zjistit velikost můžeme operátorem `sizeof(int)`.

- Obsah paměti není po alokaci definován.

500 (dec) je 0x01F4 (hex)

513 (dec) je 0x0201 (hex)

*V případě architektury Intel x86 a x86-64 jsou hodnoty uloženy v pořadí **little-endian**.*

Znakové literály

- Formát – jeden (případně více) znaků v jednoduchých apostrofech

'A', 'B' nebo '\n'.

- Hodnota – jednoznakový literál má hodnotu odpovídající kódu znaku

'0' ~ 48, 'A' ~ 65.

Hodnota znaků mimo ASCII (větší než 127) závisí na překladači.

- Typ znakové konstanty.

- Znaková konstanta je typu `int`.**

Automatická konverze kódu ASCII znaku na typ `char`.

Symbolické konstanty – `#define`

- Formát – konstanta je založena příkazem preprocesoru `#define`.

- Je to makro příkaz bez parametru.
- Každý `#define` musí být na samostatném řádku.

#define SCORE 1

Zpravidla píšeme velkými písmeny.

- Symbolické konstanty mohou vyjadřovat konstantní výraz.

*#define MAX_1 ((10*6) - 3)*

- Symbolické konstanty mohou být vnořené.

#define MAX_2 (MAX_1 + 1)

- Preprocesor provede textovou náhradu definované konstanty za její hodnotu.**

#define MAX_2 (MAX_1 + 1)

*Je-li hodnota výraz, jsou kulaté závorky nutné pro správné vyhodnocení výrazu, např. pro 5*MAX_1 s vnějšími závorkami je 5*((10*6) - 3)=285 vs 5*(10*6) - 3=297.*

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Proměnné s konstantní hodnotou – modifikátor (const)				
■ Uvedením klíčového slova const můžeme označit proměnnou jako konstantní. <i>Překladač kontroluje přiřazení a nedovolí hodnotu proměnné nastavit znovu.</i>				
■ Pro definici konstant můžeme použít konstantní proměnné, symbolické konstanty (preprocesor) a v případě celočíselných hodnot (int) také enum .				
■ Proměnné s konstantní hodnotou mají typ a paměť <code>const float pi = 3.14159265;</code>				
■ na rozdíl od symbolické konstanty <code>#define PI 3.14159265</code>				
■ reprezentující literál.				

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Proměnné, operátor přiřazení a příkaz přiřazení				
■ Proměnné definujeme uvedením typu a jména proměnné. - Jména proměnných volíme malá písmena. - Víceřadná jména zapisujeme s podtržítkem <code>_</code>. - Proměnné definujeme na samostatném řádku. <code>int n;</code> <code>int number_of_items;</code>				
■ Proměnné reprezentují data, proto volíme podstatná jména.				
■ Přiřazení je nastavení hodnoty proměnné, tj. uložení definované hodnoty na místo v paměti, kterou proměnná reprezentuje.				
■ Tvar přířazovacího operátoru . $\langle \text{proměnná} \rangle = \langle \text{výraz} \rangle$ <i>Výraz je literál, proměnná, volání funkce, ...</i>				
■ Příkaz přiřazení se skládá z operátoru přiřazení <code>=</code> a : Levá strana přiřazení musí být l-value – location-value, left-value. <i>Tj. musí reprezentovat paměťové místo pro uložení výsledku.</i>				
■ Přiřazení je výraz a můžeme jej použít všude, kde je dovolen výraz příslušného typu.				

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Příklad – Aritmetické operátory 2/2				
<pre>1 #include <stdio.h> 2 int main(void) 3 { 4 int x1 = 1; 5 double y1 = 2.2357; 6 float x2 = 2.5343f; 7 double y2 = 2; 8 9 printf("P1 = (%i, %f)\n", x1, y1); 10 printf("P1 = (%i, %i)\n", x1, (int)y1); 11 printf("P1 = (%f, %f)\n", (double)x1, (double)y1); // operátor pretypování 12 (double) 13 printf("P1 = (%.3f, %.3f)\n", (double)x1, (double)y1); 14 printf("P2 = (%f, %f)\n", x2, y2); 15 16 double dx = (x1 - x2); // implicitní konverze na float, resp. double 17 double dy = (y1 - y2); 18 19 printf("(P1 - P2)=(%.3f, %.03f)\n", dx, dy); 20 printf(" P1 - P2 ^2=%.2f\n", dx * dx + dy * dy); 21 return 0; 22 } 23</pre>				
lec02/points.c				

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Výrazy				
■ Výraz předepisuje výpočet hodnoty určitého vstupu.				
■ Struktura výrazu obsahuje operandy, operátory a závorky .				
■ Výraz může obsahovat - literály, - proměnné, - konstanty, - unární a binární operátory, - volání funkcí, - závorky.				
■ Pořadí operací předepsaných výrazem je dáno prioritou a asociativitou operátorů.				
Příklad <code>10 + x * y</code> <i>// pořadí vyhodnocení 10 + (x * y)</i> <code>10 + x + y</code> <i>// pořadí vyhodnocení (10 + x) + y</i>				
<i>* má vyšší prioritu než + + je asociativní zleva</i>				

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Základní aritmetické výrazy				
■ Pro operandy (ne)celočíselných typů int, char, short a double a float jsou definovány operátory: - unární operátor změna znaménka <code>–</code>; - binární sčítání <code>+</code> a odčítání <code>–</code>; - binární násobení <code>*</code> a dělení <code>/</code>.				
■ Pro operandy celočíselných typů pak dále binární zbytek po dělení <code>%</code>.				
■ Pro oba operandy stejného typu je výsledek aritmetické operace stejného typu.				
■ V případě kombinace typů int a double , se int převede na double a výsledek je hodnota typu double . <i>Implicitní typová konverze.</i>				
■ Dělení operandů typu int je celá část podílu. <i>Např. 7/3 je 2 a –7/3 je –2</i>				
■ Pro zbytek po dělení platí $x\%y = x - (x/y) * y$. <i>Např. 7 % 3 je 1 –7 % 3 je –1 7 % –3 je 1 –7 % –3 je –1</i> <i>Pro záporné operandy je v C99 výsledek celočíselného dělení blíže 0, platí (a/b)*b + a%b = a. Pro starší verze C závisí výsledek na překladači.</i>				
<i>Další operátory přístě.</i>				

Řídící struktury	Složený příkaz	Větvení	Cykly
Část II			
Část 2 – Řídící struktury			

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Základní rozdělení operátorů				
■ Operátory jsou vyhrazené znaky (nebo posloupnost znaků) pro zápis výrazů.				
■ Můžeme rozlišit čtyři základní typy binárních operátorů . Aritmetické operátory – sčítání, odčítání, násobení, dělení; Relační operátory – porovnání hodnot (menší, větší, ...); Logické operátory – logický součet a součin; Operátor přiřazení - na levé straně operátoru <code>=</code> je proměnná.				
■ Unární operátory - indikující kladnou/zápornou hodnotu: <code>+</code> a <code>–</code>; <i>Unární operátor minus – modifikuje znaménko výrazu za ním.</i> - modifikující proměnou <code>++</code> a <code>--</code>; - logický operátor doplněk <code>!</code>; - operátor pretypování (jméno typu).				
■ Ternární operátor – podmíněný výsledek výrazu ze dvou výrazů. <code>výraz ? hodnota₁ : hodnota₂</code> <i>Hodnota výrazu ternárního operátoru je buď druhý nebo třetí operand v závislosti na logické hodnotě prvního operandu.</i>				

Program v C	Funkce	Číselné typy	Literály	Výrazy a operátory
Příklad – Aritmetické operátory 1/2				
<pre>1 int a = 10; 2 int b = 3; 3 int c = 4; 4 int d = 5; 5 int result; 6 7 result = a - b; // rozdíl 8 printf("a - b = %i\n", result); 9 10 result = a * b; // násobení 11 printf("a * b = %i\n", result); 12 13 result = a / b; // celocíselné dělení 14 printf("a / b = %i\n", result); 15 16 result = a + b * c; // prioritizace operátoru 17 printf("a + b * c = %i\n", result); 18 19 printf("a * b + c * d = %i\n", a * b + c * d); // -> 50 20 printf("(a * b) + (c * d) = %i\n", (a * b) + (c * d)); // -> 50 21 printf("a * (b + c) * d = %i\n", a * (b + c) * d); // -> 350</pre>				
lec02/arithmetic_operators.c				

Řídící struktury	Složený příkaz	Větvení	Cykly
Řídící struktury			
■ Řídící struktura je programová konstrukce, která se skládá z dílčích příkazů a předepisuje pro ně způsob provedení.			
■ Tři základní druhy řídicích struktur: Posloupnost – předepisuje postupné provedení dílčích příkazů; Větvení – předepisuje provedení dílčích příkazů v závislosti na splnění určité podmínky; Cyklus – předepisuje opakované provedení dílčích příkazů v závislosti na splnění určité podmínky.			

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Typy řídících struktur

■ Sekvence

■ Podmínka If

■ Podmínka If

■ Větvení switch

■ Cyklus for a while

■ Cyklus do

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

43 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Složený příkaz a blok

■ Řídící struktury mají obvykle formu strukturovaných příkazů.

■ **Složený příkaz** – posloupnost příkazů.

■ **Blok** – posloupnost definic proměnných a příkazů.

```
1 {
2     //blok je vymezen složenými závorkami
3     int steps = 10;
4     printf("No. of steps %i\n", steps);
5 }
6 
```

steps += 1; //nelze - mimo rozsah platnosti bloku

■ Budeme používat složené příkazy:

■ složený příkaz nebo blok pro posloupnost;

■ příkaz **if** nebo **switch** pro větvení;

■ příkaz **while**, **do** nebo **for** pro cyklus.

■ **Funkce** je pojmenovaný blok příkazů, který můžeme znovupoužít.

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

45 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Větvení if

■ Příkaz **if** umožňuje větvení programu na základě podmínky.

■ Má dva základní tvary.

■ **if (podmínka) příkaz₁**

■ **if (podmínka) příkaz₁ else příkaz₂**

■ **podmínka** je logický výraz, jehož hodnota je logického (celočíselného) typu.

Tj. false (hodnota 0) nebo true (hodnota různá od 0).

■ **příkaz** je příkaz, složený příkaz nebo blok.

Příkaz je zakončen středníkem ;

■ Ukázka zápisu zjištění menší hodnoty z x a y.

Varianta zápisu 1

1 int min = y;

2 if (x < y) min = x;

Varianta zápisu 2

1 int min = y;

2 if (x < y)

3 min = x;

Varianta zápisu 3

1 int min = y;

2 if (x < y) {

3 min = x;

4 }

Která varianta splňuje kódovací konvenci a proč?

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

47 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Příklad větvení if

Příklad: Jestliže $x < y$ vyměňte hodnoty těchto proměnných

Nechť proměnné x a y jsou definovány a jsou typu `int`.

Varianta 1

1 if (x < y)

2 tmp = x;

3 x = y;

4 y = tmp;

Varianta 2

1 if (x < y)

2 int tmp = x;

3 x = y;

4 y = tmp;

Varianta 3

1 int tmp;

2 if (x < y)

3 tmp = x;

4 x = y;

5 y = tmp;

Varianta 4

1 if (x < y) {

2 int tmp = x;

3 x = y;

4 y = tmp;

5 }

■ Která varianta je správně a proč?

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

48 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Příklad větvení if-then-else

Příklad: Do proměnné *min* uložte menší z čísel x a y a do *max* uložte větší z čísel.

Nechť proměnné x , y , *min* a *max* jsou definovány a jsou typu `int`.

Varianta 1

1 if (x < y)

2 min = x;

3 max = y;

4 else

5 min = y;

6 max = x;

Varianta 2

1 if (x < y) {

2 min = x;

3 max = y;

4 } else {

5 min = y;

6 max = x;

7 }

■ Která varianta odpovídá našemu zadání?

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

49 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Cyklus while ()

■ Příkaz **while** má tvar **while (vyraz) prikaz;**

■ Příkaz cyklu **while** probíhá:

1. Vyhodnotí se výraz **vyraz**;

2. Pokud **vyraz != 0**, provede se příkaz **prikaz**, jinak cyklus končí;

3. Opakování vyhodnocení výrazu **vyraz**.

■ Řídící cyklus se vyhodnocuje na začátku cyklu, cyklus se nemusí provést ani jednou.

■ Řídící výraz **vyraz** se musí aktualizovat v těle cyklu, jinak je cyklus nekonečný.

Příklad zápisu

int i = 0;

while (i < 5) {

...

i += 1;

}

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

51 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Příklad cyklu while

■ Základní příkaz cyklu **while** má tvar **while (podmínka) příkaz.**

Příklad

1 int x = 10;

2 int y = 3;

3 int q = x;

5 while (q >= y) {

6 q = q - y;

7 }

■ Jaká je hodnota proměnné q po skončení cyklu?

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

52 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Cyklus do...while ()

■ Příkaz **do...while ()** má tvar **do prikaz while (vyraz);**

■ Příkaz cyklu **do...while ()** probíhá:

1. Provede se příkaz **prikaz**;

2. Vyhodnotí se výraz **vyraz**;

3. Pokud **vyraz != 0**, cyklus se opakuje provedením příkazu **prikaz**, jinak cyklus končí.

■ Řídící cyklus se vyhodnocuje na konci cyklu, tělo cyklu se vždy provede nejméně jednou.

■ Řídící výraz **vyraz** se musí aktualizovat v těle cyklu, jinak je cyklus nekonečný.

Příklad zápisu

1 int i = -1;

2 do {

3 ...

4 i += 1;

5 } while (i < 5);

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

53 / 59

Ridici struktury

Slozeny prikaz

Vetveni

Cykly

Cyklus for

■ Základní příkaz cyklu **for** má tvar **for (inicializace; podmínka; změna) příkaz.**

■ Odpovídá cyklu **while** v následujícím tvaru.

inicializace;

while (podmínka) {

příkaz;

změna;

}

■ Příklad

1 for (int i = 0; i < 10; ++i) {

2 printf("i: %i\n", i);

3 }

■ Změnu řídící proměnné lze zkráceně zapsat operátorem inkrementace **++** nebo dekrementace **--**.

■ Alternativně lze též použít zkrácený zápis přiřazení, např. **+=**.

Jan Faigl, 2025

B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C)

54 / 59

Rídící struktury Složený příkaz Větvění Cykly Cyklus for – příklady ■ Jak se změní výstup když použijeme místo prefixového zápisu <code>++i</code> postfixový zápis <code>i++</code>. <pre>1 for (int i = 0; i < 10; i++) { 2 printf("i: %i\n", i); 3 }</pre> ■ V cyklu můžeme také řídicí proměnou dekrementovat. <pre>1 for (int i = 10; i >= 0; --i) { 2 printf("i: %i\n", i); 3 }</pre> ■ Kolik řádků vypíše program? <pre>1 for (int i = 10; i > 0; --i) { 2 printf("i: %i\n", i); 3 }</pre> ■ Řídicí proměnná může být také neceločíselného typu, např. double. <pre>1 #include <math.h> 3 for (double d = 0.5; d < M_PI; d += 0.1) { 4 printf("d: %f\n", d); 5 }</pre> M_PI je symbolická konstanta definovaná v <code>math.h</code>. Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 55 / 59	Část III Část 3 – Zadání 2. domácího úkolu (HW02)	Zadání 2. domácího úkolu HW02 Téma: První cyklus Povinné zadání: 3b; Volitelné zadání: není; Bonusové zadání: není ■ Motivace: „Automatizovat“ a zobecnit výpočet pro „libovolně“ dlouhý vstup. ■ Cíl: Osvojit si využití cyklů jako základní programové konstrukce pro hromadné zpracování dat. ■ Zadání: https://cw.fel.cvut.cz/wiki/courses/b0b36prp/hw/hw02 ■ Zpracování libovolně dlouhé posloupnosti celých čísel. ■ Výpis načtených čísel. ■ Výpis statistiky vstupních čísel. ■ Počet načtených čísel; Počet kladný a záporných čísel a jejich procentuální zastoupení na vstupu. ■ Četnosti výskytu sudých a lichých čísel a jejich procentuální zastoupení na vstupu. ■ Průměrná, maximální a minimální hodnota načtených čísel. ■ Termín odevzdání: 18.10.2025, 23:59:59 PDT. PDT – Pacific Daylight Time Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 57 / 59
Diskutovaná témata Shrnutí přednášky	Diskutovaná témata ■ Programování v C ■ Zápis programu v C ■ Program, zdrojové soubory a kompilace programu ■ Literály a konstantní hodnoty ■ Proměnné, základní číselné typy ■ Proměnné, přiřazení a paměť ■ Základní výrazy ■ Řídicí struktury ■ Příště: Dokončení řídicích struktur, výrazy.	Část V Appendix
Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 58 / 59	Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 59 / 59	Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 60 / 59
Kódovací příklad – Zadání ■ Implementujte program, který vytiskne vzor o sedmi řádcích. ■ Výchozí šířka <i>n</i> je 27 znaků nebo je načtena jako první argument programu (je-li zadán). ■ Šířka <i>n</i> musí být liché číslo, jinak program vrátí 100. ■ Platí $11 \leq n \leq 67$, jinak program vrátí 101. ■ Při úspěchu program vytiskne sedm řádků a vrátí 0 (EXIT_SUCCESS). ■ Snažte se maximálně vyhnout použití "magic numbers" v programu. <pre>1 * * * * * 2 * * * * * 3 * * * * * 4 * * * * * 5 * * * * * 6 * * * * * 7 * * * * *</pre> ■ Argument programu <code>argv[1]</code> převedte na číslo <code>atoi()</code>, jeli zadán. ■ Dekomponujte program jako tisk 7× řádků. ■ Implementujte „infrastrukturu“ programu. ■ Následně řešte logiku jednotlivých řádků řízených vhodně navrženým výrazem.	Příklad kódování – Strategie implementace 1/4 ■ Definujeme návratové (chybové) hodnoty (0, 100, 101) využitím <code>enum</code>, aby byl „kód čistý“. ■ Definujeme platný rozsah (11,67), (<code>#define</code>). ■ Zajistíme přístup k argumentům programu pouze tehdy, pokud jsou zadány. ■ Kontrolujeme, že počet řádků <i>n</i> je platná hodnota, jinak program vrací chybu. ■ Provádíme libovolnou operaci pouze v případě, že argumenty (hodnoty) jsou platné. ■ Tisk 7-mi řádků rozdělíme do dvou <code>for</code> smyček, mezi smyčkami bude tisk plného * řádku. ■ Implementujeme samostatnou funkci tisk vzoru řádku. <pre>1 #include <stdio.h> //for putchar() 2 #include <stdlib.h> //for atoi() 4 enum { 5 ERROR_OK = 0, 6 ERROR_INPUT = 100, 7 ERROR_RANGE = 101 8 }; 10 #define MIN_VALUE 11 11 #define MAX_VALUE 67 13 #define LINES 3 15 // Print line of the with n using character in c and space; with k continuous characters c followed by space. 16 void print(char c, int n, int k);</pre>	Příklad kódování – Strategie implementace 2/4 ■ Definujeme návratové (chybové) hodnoty (0, 100, 101) využitím <code>enum</code>, aby byl „kód čistý“. ■ Definujeme platný rozsah (11,67), (<code>#define</code>). ■ Zajistíme přístup k argumentům programu pouze tehdy, pokud jsou zadány. ■ Kontrolujeme, že počet řádků <i>n</i> je platná hodnota, jinak program vrací chybu. ■ Provádíme libovolnou operaci pouze v případě, že argumenty (hodnoty) jsou platné. ■ Tisk 7-mi řádků rozdělíme do dvou <code>for</code> smyček, mezi smyčkami bude tisk plného * řádku. ■ Implementujeme samostatnou funkci tisk vzoru řádku. <pre>1 ... 2 int main(int argc, char *argv[]) 3 { 4 int ret = ERROR_OK; 5 int n = argc > 1 ? atoi(argv[1]) : 27; // convert argv[1] or use default value 6 ret = n % 2 == 0 ? ERROR_INPUT : ret; // ensure n is odd number 7 if (!ret && 8 (n < MIN_VALUE n > MAX_VALUE)) { 9 ret = ERROR_RANGE; //ensure n is in the closed interval [MIN_VALUE, MAX_VALUE] 10 } 11 ... 12 ... 13 return ret; 14 }</pre>
Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 61 / 59	Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 62 / 59	Jan Faigl, 2025 B0B36PRP – Přednáška 02: Programování (v C) 63 / 59

Příklad kódování – Strategie implementace 3/4

- Definujeme návratové (chybové) hodnoty (0, 100, 101) využitím `enum`, aby byl „kód čistý“.
- Definujeme platný rozsah (11,67), (`#define`).
- Zajistíme přístup k argumentům programu pouze tehdy, pokud jsou zadány.
- Kontrolujeme, že počet řádků *n* je platná hodnota, jinak program vrácí chybu.
- Provádíme libovolnou operaci pouze v případě, že argumenty (hodnoty) jsou platné.
- Tisk 7-mi řádků rozdělíme do dvou `for` smyček, mezi smyčkami bude tisk plného * řádku.
- Implementujeme samostatnou funkci tisk vzoru řádku.

```
1 // print a line with n characters with the
2 // pattern: k-times c, then space.
3 // the line ends by new line character '\n'.
4 void print(char c, int n, int k);
5 int main(int argc, char *argv[])
6 { ...
7     if (!ret) { // only if ret == ERROR_OK
8         for (int l = 1; l <= LINES; ++l) {
9             print('*', n, l); // print l x '*'
10        }
11        print('*', n, n); // print n x '*'
12        for (int l = LINES; l > 0 ; --l) {
13            print('*', n, l); // print l x 'x'
14        }
15    }
16    return ret;
17 }
```

Příklad kódování – Strategie implementace 4/4

- Definujeme návratové (chybové) hodnoty (0, 100, 101) využitím `enum`, aby byl „kód čistý“.
- Definujeme platný rozsah (11,67), (`#define`).
- Zajistíme přístup k argumentům programu pouze tehdy, pokud jsou zadány.
- Kontrolujeme, že počet řádků *n* je platná hodnota, jinak program vrácí chybu.
- Provádíme libovolnou operaci pouze v případě, že argumenty (hodnoty) jsou platné.
- Tisk 7-mi řádků rozdělíme do dvou `for` smyček, mezi smyčkami bude tisk plného * řádku.
- Implementujeme samostatnou funkci tisk vzoru řádku.

```
1 void print(char c, int n, int k)
2 {
3     for (int i = 0; i < n; ++i) {
4         putchar( (i+1) % (k+1) ? c : ' ');
5     }
6     putchar('\n');
7 }
```

- Řádek se skládá z *n* znaků, takže je třeba vypsát *n* znaků.
- Za každým *k*-tým znakem *c* je mezera.
- Násobek *k* lze zjistit ze zbytku po celočíselném dělení, operátor `%`.
- Ošetříme, že *i* začíná od 0.
- Mezera je každý *(k+1)*-tý znak.

Příklad kódování – Strategie implementace 4(b)/4

- Definujeme návratové (chybové) hodnoty (0, 100, 101) využitím `enum`, aby byl „kód čistý“.
- Definujeme platný rozsah (11,67), (`#define`).
- Zajistíme přístup k argumentům programu pouze tehdy, pokud jsou zadány.
- Kontrolujeme, že počet řádků *n* je platná hodnota, jinak program vrácí chybu.
- Provádíme libovolnou operaci pouze v případě, že argumenty (hodnoty) jsou platné.
- Tisk 7-mi řádků rozdělíme do dvou `for` smyček, mezi smyčkami bude tisk plného * řádku.
- Implementujeme samostatnou funkci tisk vzoru řádku.

```
1 void print(char c, int n, int k)
2 {
3     int i, j;
4     for (i = j = 0; i < n; ++i, ++j) {
5         if (j == k) {
6             putchar(' ');
7             j = 0;
8         } else {
9             putchar(c);
10        }
11    }
12    putchar('\n');
13 }
```

- Použijeme extra proměnnou *j* pro tisk mezery, jako každý *k*-tý vytištěný znak.
- Využijeme operátor čárky k inkrementaci *j* v rámci smyčky `for`.